

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „W kierunku gospodarki wydajnej ekologicznie – wykorzystanie kryzysu gospodarczego do rozpoczęcia nowej ery energetycznej”

(opinia rozpoznawcza)

(2010/C 128/05)

Sprawozdawca: **Frederic Adrian OSBORN**

Dnia 3 czerwca 2009 r. przyszła prezydencja szwedzka w Radzie Unii Europejskiej zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie:

„W kierunku gospodarki wydajnej ekologicznie – wykorzystanie kryzysu gospodarczego do rozpoczęcia nowej ery energetycznej”.

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 12 października 2009 r.

Na 457. sesji plenarnej w dniach 4-5 listopada 2009 r. (posiedzenie z 5 listopada) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 164 do 2 – 8 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Największe rozwinięte gospodarki światowe uznały potrzebę ograniczenia emisji gazów cieplarnianych do 2050 r. o co najmniej 80 % w ramach światowych działań na rzecz utrzymania pod kontrolą zagrożenia spowodowanego przez zmiany klimatu. Potrzeba zatem praktycznie od zaraz szeroko zakrojonych przekształceń bazy energetycznej rozwiniętych gospodarek.

1.2. UE rozpoczęła proces takiego przekształcenia, zatwierdzając szeroko zakrojony program klimatyczno-energetyczny, przyjęty w roku bieżącym przez Radę i Parlament Europejski, przewidujący ograniczenie emisji o 20-30 % do 2020 r. Program ten wciąż wymaga jednak wprowadzenia w życie. Należy także niezwłocznie podjąć działania zmierzające do realizacji celów na 2050 r.

1.3. Obecny kryzys gospodarczy zarówno stanowi zagrożenie, jak i otwiera nowe możliwości. Zagrożenie polega na tym, że starając się zwalczyć utrzymujące się problemy gospodarcze, zaangażujemy wszystkie dostępne zasoby oraz poświęcimy temu całą uwagę polityczną, a wprowadzane rozwiązania będą miały na celu „powrót do normalności” i wykażą te same tendencje wzrostowe w zakresie emisji. Nowe możliwości natomiast związane są z tym, że pojawiła się znacząca okazja do przełamania tradycyjnych nawyków i przyjęcia korzystnej dla wszystkich strategii wydajności ekologicznej, która pomoże w ożywieniu gospodarki, poprawie jej konkurencyjności i tworzeniu nowych miejsc pracy przy równoczesnej transformacji energetycznej i znaczącym ograniczeniu emisji.

1.4. EKES w pełni popiera wszelkie już prowadzone bądź dopiero planowane działania w Europie zmierzające do promowania wydajności ekologicznej, obejmujące dalsze kroki:

— prowadzące do wzmocnienia działań na rzecz efektywności energetycznej określone w nowym planie działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii;

— wspierające działania na rzecz wykorzystania odnawialnych źródeł energii określone w planie działania dotyczącym energii odnawialnej;

— zmierzające do uwzględnienia wymogów wydajności ekologicznej we wszystkich programach wydatków publicznych;

— promujące ekologiczną reformę podatkową i zachęcające do jej przeprowadzenia;

— zachęcające do realizowania polityki ekologicznych zamówień publicznych we wszystkich instytucjach publicznych.

1.5. Celem mobilizowania do działań i wsparcia na szerszą skalę oraz utrzymania czołowego miejsca Europy w świecie pod względem konkurencyjności EKES proponuje, aby Komisja i pozostałe instytucje skupiły swoje wysiłki na ograniczonej liczbie konkretnych zadań związanych z transformacją energetyczną. Komitet wskazuje zwłaszcza trzy przekształcenia, które mogłyby wzbudzić zainteresowanie społeczeństwa i uzyskać jego poparcie jako ważne inicjatywy i programy europejskie:

— szersze wykorzystanie energii słonecznej i innej energii ze źródeł odnawialnych;

— stworzenie samochodu poruszanego całkowicie napędem elektrycznym;

— stworzenie domu o zerowej emisji dwutlenku węgla.

Upowszechnieniu samochodu poruszanego napędem elektrycznym muszą towarzyszyć dalsze postępy w produkowaniu energii elektrycznej pochodzącej w większym stopniu ze źródeł, które same nie powodują znacznych emisji netto CO₂. Chodzi o to, by zapobiec sytuacji, kiedy źródło generowania emisji zostanie jedynie przeniesione z samochodów do elektrowni.

1.6. EKES sugeruje stworzenie mocnych partnerstw sektora publicznego i prywatnego, które kształtując i przeprowadzając transformację energetyczną, wykorzystają jak najszersze wsparcie ze strony biznesu, innych zainteresowanych instytucji oraz społeczeństwa. Proponuje również wprowadzenie nowej formy euroobligacji ekologicznej celem uzyskania dodatkowych środków na wsparcie dla niektórych z wymienionych przemian.

1.7. EKES zachęca, by nowa inicjatywa dotycząca wydajności ekologicznej zgodna z wytycznymi przedstawionymi w niniejszej opinii stała się jednym z kluczowych elementów nowej strategii lizbońskiej i wytyczała drogę w kierunku bardziej zrównoważonej przyszłości.

2. Kontekst

2.1. Ogólne powody szybkiego przejścia do wydajnej ekologicznie gospodarki są dobrze znane. Zmiany klimatu spowodowane emisjami gazów cieplarnianych już teraz w wielu częściach świata powodują poważne problemy, które w nadchodzących latach niemal z pewnością ulegną nasileniu.

2.2. W czasie, gdy zmiany klimatu stają się coraz poważniejszym problemem, rośnie także zagrożenie związane z wyczerpaniem się światowych zasobów ropy naftowej i gazu, co może w przyszłości doprowadzić do ich niedoborów i znacznych wahań cen. Regiony, takie jak Europa, polegające na imporcie większości zasobów powinny zmniejszyć swoje zagrożenie związane z brakiem dostaw i zwiększyć bezpieczeństwo poprzez ograniczenie ogólnego poziomu zapotrzebowania energetycznego oraz szersze wykorzystanie rodzimych źródeł energii odnawialnej.

2.3. Te dwa zakresy powyżej długoterminowe wyzwania strategiczne oznaczają, że świat musi znacznie ograniczyć poziom emisji gazów cieplarnianych oraz dokonać takich zmian w swoich gospodarkach, które umożliwią jeszcze większą wydajność ekologiczną. Przywódcy państw grupy G8 zasadniczo zaakceptowali fakt, że gospodarki rozwinięte będą musiały ograniczyć emisje gazów cieplarnianych do 2050 r. o 80 %. Niektóre zmiany w bazie energetycznej gospodarek, służące realizacji tego celu, już zaczęto wprowadzać w życie, jednakże jeżeli mają one być rzeczywiście osiągnięte, należy znacznie przyspieszyć tempo realizacji tych zmian.

2.4. Obecnie jesteśmy świadomi większości zmian, które należy przeprowadzić – można to osiągnąć przy pomocy sprawdzonych technologii. W Światowej Prognozie Energetycznej Międzynarodowej Agencji Energetyki (ang. IEA) na 2008 r. (WEO 2008) szacuje się, że ponad 50 % środków na rzecz utrzymania stężenia CO₂ poniżej 450 cząstek na milion (ppm) w 2030 r. można by zrealizować poprzez wprowadzenie istniejących technologii efektywnych energetycznie. Istnieją dostępne, efektywne kosztowo środki, które można wprowadzić zarówno po stronie popytu (budynki, przemysł, transport), jak i podaży (np. kogeneracja energii elektrycznej i ciepła na potrzeby produkcji lub ogrzewania mieszkań). Potrzeba jednak wzmocnionych działań, które pomogłyby podmiotom rynkowym w uruchamianiu tego rodzaju rozwiązań.

2.5. Oprócz istniejących technologii, do rozpowszechnienia na rynku w najbliższych dekadach należy przygotować nowe technologie energooszczędne, które umożliwią wymagane dalsze ograniczenia emisji. W analizach IEA zawartych w prognozie dotyczącej technologii energetycznych 2008 (ETP 2008) podkreśla się potrzebę działań podejmowanych na wczesnym etapie, by zmobilizować prywatne ośrodki badawczo-rozwojowe oraz wspierać zdobywanie wiedzy w całym łańcuchu biegnącym od dostawcy technologii aż po jej operatora i użytkownika celem przeniesienia nowych technologii w dół krzywej uczenia się i przekształcenia wspomnianych technologii z obiecujących, ale

zbyt drogiej projektów demonstracyjnych w niezawodny i efektywny pod względem kosztów produkt powszechnego użytku. Nowych technologii potrzeba zarówno do dalszego zwiększania efektywności energetycznej (np. budynki o zerowej emisji CO₂, oświetlenie, procesy przemysłowe), jak i do ograniczenia emisji CO₂ pochodzących z dostaw energii (np. elektryczność słoneczna, wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla, paliwa niekopalne na potrzeby transportu).

2.6. Wszystkie te zmiany są w naszym zasięgu. Należy jednak znacznie przyspieszyć ich tempo. Unia Europejska i jej państwa członkowskie wraz z innymi największymi gospodarkami powinny podjąć jeszcze większe niż dotąd wysiłki na rzecz opracowania strategii innowacji i uruchomienia znaczących programów transformacyjnych w najważniejszych sektorach.

2.7. Programy rozpowszechniania mają kluczowe znaczenie. Mogą one dostarczyć odpowiednich bodźców zachęcających do wykorzystania potencjału dostępnych środków efektywności energetycznej lub do zwiększenia zdolności rynku do ich absorpcji niezbędnej do stymulowania prywatnej działalności badawczo-rozwojowej oraz umieszczenia nowych technologii na odpowiednim miejscu krzywej uczenia się. Programy rozpowszechniania cechują się największym potencjałem generowania podwójnej korzyści – w perspektywie doraźnej umożliwiają tworzenie nowych miejsc pracy i wspomagają przechodzenie na wydajne ekologicznie systemy energetyczne, a równocześnie służą jako wsparcie inwestycji w naukę, co w przyszłości zaowocuje dostępem do efektywniejszych i tańszych technologii. Pojawia się zadanie polegające na stworzeniu programów rozpowszechniających, stymulujących konkurencyjność oraz inwestycje w badania i rozwój prowadzone przez sektor prywatny, jak również wymianę i zdobywanie wiedzy na linii producent – użytkownik.

2.8. Już teraz można wskazać szereg przykładów działań prowadzonych z powodzeniem w Europie, mających na celu zwiększenie efektywności energetycznej i wprowadzenie na rynek technologii niskoemisyjnych. Unijny system znakowania energetycznego spowodował, że rynek urządzeń chłodniczych znacznie zwiększył swoją efektywność energetyczną. Krajowe programy wymiany zużytych części lub starych komponentów przy jednoczesnym utrzymaniu autentycznej instalacji i konfiguracji urządzeń w starych budynkach wpłynęły na zwiększenie efektywności energetycznej systemów grzewczych. Krajowe programy rozwoju energii wiatrowej umożliwiły znacznie szersze zastosowanie tej technologii i ograniczenie kosztów – dzięki nim stworzono wartość miliardy euro sektory w krajach, które zdecydowały się na ich realizację.

2.9. Jednakże przyszłe wymagania związane z efektywnością energetyczną oraz z nowymi technologiami niskoemisyjnymi są w dalszym ciągu ogromne. Istnieje potrzeba zebrania i przekazania doświadczeń wyciągniętych z działań prowadzonych do tej pory i wykorzystania ich w nowych, wspólnie realizowanych i koordynowanych wysiłkach zmierzających do wprowadzenia w całej Europie następnej generacji technologii niskoemisyjnych.

2.10. Niektóre z tych zmian będą wymagały fundamentalnych przeobrażeń w nastawieniu i to właśnie one wymagają naszej zwiększonej uwagi. W chwili obecnej następujące trzy przykłady zdają się oferować szczególne możliwości, które mogą się spotkać z dobrym przyjęciem ze strony społeczeństwa europejskiego oraz zapewnić znaczną poprawę w dziedzinie wydajności ekologicznej:

— W dziedzinie wytwarzania energii elektrycznej należy jeszcze szybciej przechodzić na wykorzystanie źródeł odnawialnych.

Energia słoneczna jest nadal kosztowna i jej znaczenie pozostaje marginalne, niemniej jednak jej koszty obniżają się stale i obecnie potrzeba kolejnego silnego bodźca, dzięki któremu nastąpi bardziej znaczący postęp zarówno w zastosowaniach na małą skalę, jak i w większych instalacjach wytwórczych. Energia wiatrowa obecnie jest w końcu w miarę powszechnie wykorzystywana, niemniej nadal istnieje potrzeba dalszego obniżania jej kosztów. Geotermalne pompy ciepła już dziś dają bardzo dobre wyniki i technologia ta powinna się szybko rozwinąć do poziomu, w którym tego rodzaju pompy staną się standardowym wyposażeniem wymaganym we wszystkich nowych budynkach mieszkalnych i innego rodzaju budynkach. Należy na nowo przeprojektować i rekonfigurować sieć elektroenergetyczną oraz systemy wsparcia infrastruktury i magazynowania energii, tak aby mogły one w większym stopniu opierać się na energii ze źródeł odnawialnych z zastosowaniem zasad inteligentnego projektowania i zarządzania.

- Stworzenie samochodu o zerowej emisji dwutlenku węgla. Istnieją zasadnicze granice fizyczne, do których można zwiększyć wydajność emisyjną silników spalinowych. W pewnym momencie użytkownicy przesiądą się do samochodów całkowicie napędzanych energią elektryczną lub ogniwami wodorowymi, umożliwiającymi ładowanie lub tankowanie ze źródeł energii odznaczających się niewielkim lub wręcz zerowym poziomem emisji netto gazów cieplarnianych. Zdaniem Komitetu nadszedł czas na ustalenie jasnych celów i harmonogramu takiej zmiany oraz na zapewnienie niezbędnej infrastruktury i rozwiązań wspierających.
- W sektorze budowlanym stworzenie budynku o zerowej emisji netto dwutlenku węgla staje się realną możliwością. W chwili obecnej należy zwiększyć wysiłki na rzecz przekształcenia tej koncepcji z kilku interesujących prototypów w technologię gotową do wprowadzenia w nowych i istniejących budynkach mieszkalnych i innego rodzaju budynkach. W tym celu we wszystkich regionach UE należy wprowadzić modele w zakresie energooszczędnych domów, przy opracowywaniu których uwzględnione zostaną warunki klimatyczne i geograficzne danego regionu. Takie budynki służyłyby za wzór.

2.11. Być może trzeba będzie również podjąć podobne działania zmierzające do dalszego promowania rozwoju i wprowadzania technologii wychwytywania i składowania dwutlenku węgla, a także do rozwoju informatyki i systemów inteligentnych, które przyczyniałyby się do zwiększenia wydajności ekologicznej.

3. Rola rządów krajowych oraz rola UE

3.1. Ze względu na skalę i zasięg niezbędnych działań szczególnie istotną rolę do odegrania w tej dziedzinie ma Unia Europejska. Transformacji w wymaganej skali i tempie można będzie dokonać jedynie zgodnym wysiłkiem państw z sektora prywatnego i publicznego w całej Europie, a w niektórych przypadkach na całym świecie. Unia Europejska przyjęła już szereg programów i pakietów mających na celu promowanie efektywności energetycznej, wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz przejścia w kierunku gospodarki opartej na technologiach niskoemisyjnych. Wysiłki te nadal jednak należy wzmacniać i przyspieszać. W kolejnych punktach przedstawiono przegląd najważniejszych obszarów, w których konieczna jest interwencja UE.

3.2. Badania i rozwój. W dziedzinie B+R w Europie od kilku lat obserwuje się stagnację na poziomie 1,84 % PKB, tj. znacznie poniżej zakładanego celu 3 %. Potrzeba znacznych wysiłków zmierzających do zwiększenia nakładów do docelowego poziomu 3 %

oraz ukierunkowania programu badawczego w większym stopniu na wsparcie przejścia na gospodarkę opartą na technologiach niskoemisyjnych. Do technologii wymagających większego wsparcia ze strony rządowych funduszy na badania i rozwój należą niektóre bardziej radykalne, nowe technologie niskoemisyjne, takie jak np. wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla, fotowoltaiczne ogniwa cienkowarstwowe, pełnomorskie elektrownie wiatrowe czy biopaliwa drugiej generacji.

3.3. Programy rozpowszechniania powinny przede wszystkim wykorzystywać nisze rynkowe dla nowych technologii oraz stymulować prowadzenie inwestycji w naukę przez podmioty rynkowe. Należy wykorzystać możliwość synergii ze strategiami politycznymi dotyczącymi opodatkowania i przemysłu. UE powinna się skupić przede wszystkim na największych spośród wymaganych przekształceń, takich jak wprowadzenie samochodów o napędzie elektrycznym czy domy o zerowej emisji dwutlenku węgla, które wymagać będą rozwoju technologicznego na wielką skalę, ogromnych inwestycji, znacznego wsparcia infrastrukturalnego oraz szerokiej mobilizacji społecznej, zainteresowania konsumentów oraz wsparcia i odpowiednich bodźców. Należy rozszerzyć doświadczenia platform technologii energetycznej i rozwinąć je w aktywne programy rozpowszechniania w odniesieniu do najważniejszych spośród wymaganych przekształceń.

3.4. Ustalenie standardów. Kluczową rolę w zapewnianiu postępu mają standardy regulacyjne określające minimalne wymogi dla produktów i usług dotyczące efektywności energetycznej. Unia Europejska wprowadziła już minimalne standardy efektywności energetycznej w odniesieniu do niektórych kluczowych produktów obejmujące harmonogramy wprowadzania dalszych obowiązkowych usprawnień w przyszłości. Należy jednak jeszcze zwiększyć kompleksowość owych programów oraz wyznaczyć ambitniejsze cele krótko- i długookresowe.

3.5. Istnieją oczywiście pewne praktyczne ograniczenia tempa zmian, z którymi należy się liczyć. Niemniej kluczowe znaczenie ma również utrzymywanie nacisku na przemysł europejski, by pozostawał on jednym z liderów w zakresie standardów efektywności, tak aby europejskie przedsiębiorstwa mogły utrzymać silną przewagę konkurencyjną w dobie światowych przekształceń w kierunku większej wydajności ekologicznej.

3.6. Zamówienia publiczne. Potężnym narzędziem stymulującym poprawę standardów w najważniejszych gałęziach przemysłu mogą być również programy zamówień publicznych, o ile w specyfikacjach zamówienia i w treści umów zawarte zostaną odpowiednie warunki. Wierzmy, iż UE powinna nadal przodować w dziedzinie zalecania o wiele ostrzejszych standardów efektywności energetycznej jako standardowych wymogów we wszystkich zamówieniach publicznych na towary, usługi i budynki. Kryteria wydajności ekologicznej powinny być składową wszystkich procedur oceny projektów.

3.7. Niektóre władze lokalne i regionalne w Europie należą do ściślej czołówki w zakresie uwzględniania idei wydajności ekologicznej we wszystkich podejmowanych przez siebie działaniach. Wiele samorządów jednak w ogóle nie angażuje się w tej dziedzinie. Wydaje się zatem, że jest tutaj miejsce na dwojaką inicjatywę Unii Europejskiej: z jednej strony należałoby wskazywać sprawdzone rozwiązania i zachęcać innych do podążania tym śladem, z drugiej strony natomiast można by promować usystematyzowanie i harmonizację wymogów stawianych wobec takich organów dotyczących osiągnięcia standardów wydajności ekologicznej.

3.8. Zachęty dla sektora prywatnego. Kluczowe znaczenie ma tutaj ustalenie właściwej ceny emisji dwutlenku węgla. Komitet zdaje się w tym zakresie na Komisję Europejską, licząc, że będzie ona nadal rozwijać system handlu emisjami w odniesieniu do właściwych sektorów oraz zachęcać do szerszego rozpowszechniania systemu opodatkowania emisji CO₂ w innych dziedzinach. Należy również promować dalsze działania dotyczące bardziej szczegółowych zachęt, takich jak zastosowanie gwarantowanych cen zakupu celem stymulowania inwestycji w energię ze źródeł odnawialnych. W niektórych wypadkach wymagana może być także współpraca sektora publicznego z sektorem prywatnym w celu zapewnienia najważniejszym nowym technologiom odpowiedniego wsparcia infrastrukturalnego, np. w postaci inteligentnej sieci energetycznej czy wsparcia dla zdecentralizowanych form wytwarzania energii elektrycznej.

3.9. Zachowania konsumentów. Wciąż brak jest świadomości konsumentkiej lub zapotrzebowania konsumentów na większą efektywność, zarówno jeżeli chodzi o nabywane przez nich produkty, jak i decyzje dotyczące stylu życia. Z drugiej strony urzędy regulacyjne nadal nie posiadają wystarczającej wiedzy na temat mechanizmów rządzących zachowaniami konsumentów oraz najlepszych sposobów stymulowania popytu na ekologicznie wydajne produkty i usługi. Należy zatem zwiększyć wsparcie na rzecz edukacji, podnoszenia świadomości i działań komunalnych. Trzeba także rozszerzyć i poprawić systemy oznaczania produktów i usług informujące na temat ich efektywności energetycznej.

3.10. Rozwój zawodowy i szkolenia. Należy podjąć znacznie większe wysiłki na rzecz uwzględnienia potrzeby i zakresu produkcji efektywnej energetycznie oraz zrównoważonego rozwoju w kształceniu i reedukacji zawodowej i technicznej.

4. Szanse i zagrożenia w czasie obecnego kryzysu gospodarczego

4.1. W związku z obecnym kryzysem światowym pojawiło się realne ryzyko utrudnienia szybkiego postępu w kierunku wydajności ekologicznej. Fundusze na nowe inwestycje zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym są szczupłe, zazwyczaj przeznacza się je na realizację priorytetów krótkoterminowych.

4.2. Wraz z pierwszymi oznakami wychodzenia światowej gospodarki z kryzysu mogłyby się jednak pojawić nowe możliwości skierowania gospodarki europejskiej (i innych największych gospodarek) na działania bardziej zrównoważone. Dla Europy niezbędne jest pozytywne zareagowanie na te wyzwania i stawienie im czoła, jeżeli chce sprostać przyszłej globalnej konkurencji w aspekcie wydajności ekologicznej i zrównoważonego rozwoju.

4.3. Istnieje kilka dziedzin, w szczególności w domenie finansów, ekonomii i przemysłu, na które warto zwrócić szczególną uwagę w aktualnej sytuacji gospodarczej:

4.3.1. Proekologiczne PKB. Kryzys gospodarczy spowodował ponowny wzrost zainteresowania niedoskonałością PKB jako miary ogólnego postępu oraz potrzebę wyboru szerszej koncepcji dobrobytu, uwzględniającej czynniki społeczne i ekologiczne, jak również wydajność gospodarki walutowej. Należy zagwarantować prowadzenie działań następczych wobec prac Komisji związanych z niedawno opublikowanym przez rząd Francji sprawozdaniem Stiglitz'a.

4.3.2. Proekologiczne wydatki w sektorze publicznym. Niektóre rządy oraz Komisja wprowadzają znaczne pakiety wydatków publicznych, które mają ożywić gospodarkę i nie dopuścić do przekształcenia się obecnego kryzysu w depresję. Europejski plan naprawy gospodarczej propagowany przez Komisję był dobrym przykładem na połączenie bodźców ożywiających gospodarkę z popularyzowaniem przejścia do gospodarki bardziej ekologicznej, jednakże jego zasięg działania był ograniczony z powodu dość niskiego budżetu. Jest całkiem możliwe, że odpowiednia chwila na stosowanie kolejnych pakietów stymulacyjnych już dawno minęła, jednakże w dalszym ciągu należy prowadzić przegląd wszystkich programów wydatków publicznych z punktu widzenia wydajności ekologicznej, celem zapewnienia podwójnych korzyści. Systematycznie prowadzone oceny zgodności wszystkich programów wydatków publicznych ze zrównoważonym rozwojem powinny stać się normą w procesie budżetowym UE i jej państw członkowskich.

4.3.3. Proekologiczne ograniczenia budżetowe w wydatkach publicznych. Przez następnych kilka lat wszystkie programy wydatków publicznych będą przedmiotem starannej analizy, gdyż władze publiczne podejmują wysiłki na rzecz uzdrowienia swych finansów. Poszukując dziedzin, w których można by uzyskać potencjalne oszczędności, należy skupić się przede wszystkim na programach wydatków charakteryzujących się wysokim zużyciem energii lub niezgodnych z zasadami wydajności energetycznej. W tym kontekście należy dogłębnie przeanalizować przede wszystkim kwestię dotacji o niekorzystnych skutkach, wspierających produkcję i zużycie paliw kopalnych (np. subsydia na produkcję węgla lub subsydiowane ceny paliw dla poszczególnych grup), w ten sposób przyczyniając się do powstawania podwójnych niekorzyści (zajmując miejsce innych, bardziej pożytecznych inwestycji publicznych i zmieniając warunki konkurencyjności ze szkodą dla technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii, które należy promować). Długo oczekiwany komunikat Komisji w sprawie reformy subsydiów mógłby wspomóc rozpoczęcie europejskich działań w tym zakresie.

4.3.4. Proekologiczne zmiany reguł fiskalnych. Obecny brak równowagi podatkowej w wielu krajach Europy najprawdopodobniej będzie wymagał dostosowania poziomu opodatkowania i jego zrównoważenia. Wprowadzając tego typu zmiany należy pamiętać o wymiarze ekologicznym. W obecnej sytuacji wyższe opodatkowanie energii (ze źródeł kopalnych) należy przedkładać nad opodatkowanie pracy, jednakże należy wprowadzić odpowiednie środki ochronne wobec osób najuboższych i znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji. Komisja mogłaby rozpocząć nowe badania wspólnie z państwami członkowskimi mające na celu zachęcenie do prowadzenia skoordynowanych działań na rzecz zmiany strategii podatkowych w wyżej nakreślonym kierunku.

4.3.5. Proekologiczne wsparcie dla przemysłu i jego restrukturyzacja. Aktualny kryzys gospodarczy już spowodował kilka poważnych interwencji rządowych wspierających lub restrukturyzujących najważniejsze gałęzie przemysłu. Podczas tego rodzaju interwencji głównym celem powinno być w każdym przypadku wydajne wykorzystanie zasobów. Niektóre z konkretnych wyzwań, związanych z transformacją, wymienione w tej opinii (samochód o całkowitym napędzie elektrycznym, dom o zerowej emisji CO₂, energia słoneczna) mogą szczególnie wymagać interwencji i wsparcia po to, aby mogły stać się fundamentem nowej gospodarki, w której prowadzi się nowe inwestycje, tworzy nowe przedsiębiorstwa i nowe miejsca pracy.

4.3.6. Nowa strategia na rzecz innowacyjności. Przewidujemy, że UE odegra nową rolę polegającą na przyczynieniu się do powstania światowej klasy europejskich liderów w najważniejszych sektorach technologii nisko emisyjnych w kontekście nowej strategii innowacyjności dla Europy. EKES sugeruje w szczególności utworzenie zespołów zadaniowych, które na poziomie unijnym przyczynią się do postępu prac związanych z zaprojektowaniem samochodu na napęd elektryczny, domu o zerowej emisji CO₂ oraz z wykorzystaniem energii słonecznej, angażując w to podmioty z sektorów publicznego i prywatnego. W każdym z powyższych przypadków działania należy prowadzić w oparciu o istniejące platformy badań i rozwoju w dziedzinie technologii energetycznych, następnie rozszerzyć je na jak największą skalę.

4.3.7. W każdym przypadku takie zespoły zadaniowe powinny zajmować się wytyczeniem ścieżek wprowadzenia zmian oraz określeniem różnych zadań, które zrealizują sektor prywatny i publiczny B+R i inwestycji. Powinny przeanalizować jakiego rodzaju wsparcie infrastrukturalne będzie potrzebne (np. sieć punktów ładowania wspomagająca szerokie użytkowanie samochodów elektrycznych lub programy wsparcia przez władze gminne właścicieli gospodarstw domowych zmierzające do zwiększenia wydajności energetycznej ich domów). Zespoły te mogą również przyrzeć się możliwościom udostępnienia tego typu rozwiązań krajom rozwijającym się (np. systemy wykorzystania energii słonecznej dla Afryki), po to aby pomóc im w przejściu na gospodarkę niskoemisyjną.

4.3.8. Nowe formy finansowania – ekologiczne euro obligacje? W obecnej sytuacji gospodarczej bardzo możliwe jest wystąpienie poważnych ograniczeń wydatków publicznych (również prawdopodobnie na poziomie inwestycji prywatnych) w UE przez najbliższe kilka lat. Zdaniem Komitetu istnieje potrzeba innowacyjnych form finansowania na wsparcie inwestycji upowszechniających nowe, ekologiczne technologie. Uważamy, że należy rozważyć możliwość stworzenia ekologicznych euro obligacji. Takie obligacje można spopularyzować jako narzędzie dające skromny, lecz gwarantowany zysk oraz zapewniający finansowanie na rozwój i wprowadzenie na rynek wybranych, nowych i kluczowych technologii, takich jak samochód i dom o zerowej emisji CO₂. W ten sposób zbiegłyby się one z powszechnym pragnieniem połączenia bezpiecznej formy oszczędzania i przyczynienia się do stworzenia lepszej przyszłości.

5. Nowy bodziec na szczęblu europejskim

5.1. UE poczyniła już pierwsze pozytywne kroki w kierunku bardziej wydajnej ekologicznie gospodarki wytyczając cele i wprowadzając środki w tym zakresie. Jasne jest jednak, że działania te to dopiero początek. Utrzymujące się problemy, z jakimi boryka się światowa gospodarka, oznaczają także ciąglą konieczność aktywnego zarządzania, tak aby uniknąć wpadania w destrukcyjne schematy wzrostu i rozwoju, które przyjmowano w przeszłości. Rozpoczynające się nowe kadencje Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej to doskonała okazja dla UE, by przyspieszyć kroku i nadać nową dynamikę działaniom na rzecz gospodarki wydajnej ekologicznie oraz na rzecz zrównoważonego rozwoju w Europie.

5.2. W perspektywie krótkoterminowej EKES nawołuje Komisję oraz prezydentkę szwedzką i kolejne prezydencje do wykorzystania tych nowo pojawiających się możliwości poprzez:

- przegląd i odnowę strategii lizbońskiej i strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju;

- określenie nowej perspektywy finansowej;
- przekształcenie dyrektywy 2002/91/WE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków;
- wdrażanie komunikatu Komisji na temat przewyższania barier napotykanych przez energię odnawialną w UE;
- promowanie inicjatywy na rzecz finansowania zrównoważonej energii jako wspólnego projektu Komisji i Europejskiego Banku Inwestycyjnego;
- przyjęcie wniosku Komisji dotyczącego odnowienia polityki energetycznej dla Europy na rok 2010, wraz z agendą na okres do 2030 roku i wizją na rok 2050.

5.3. EKES uznaje potencjał krajowych planów działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii (NEEAP) oraz krajowych planów działania na rzecz stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Konieczne jest niezwłoczne rozpowszechnienie tych planów w państwach członkowskich UE i przekazywanie im informacji zwrotnych podjęte w wyniku analiz pierwszego etapu ich realizacji, potrzebne są także energiczne działania Komisji i pozostałych instytucji.

5.4. Wybiegając w przyszłość EKES dostrzega ciąglą potrzebę popularyzowania efektywności ekologicznej, tak aby zajęła ona trwałe miejsce oraz była rozwijana we wszystkich wyszczególnionych poniżej dziedzinach rzeczywistych lub potencjalnych działań europejskich, które analizowano w niniejszej opinii:

- wsparcie dla B+R;
- wsparcie dla programów rozwoju zawodowego w inżynierii, budownictwie i innych najważniejszych dziedzinach, tak aby obejmowały one obowiązkowo elementy efektywności ekologicznej;
- włączanie wymogów dotyczących efektywności ekologicznej do wszystkich odpowiednich standardów rachunkowości, praktyki regulacyjnej i zasad oceny wydziałów finansowych;
- nadanie priorytetowego znaczenia efektywności ekologicznej we wszystkich programach wydatków i zamówień na szczęblu UE i państw członkowskich;
- propagowanie ekologizacji wszystkich programów wydatków publicznych na szczęblu UE i państw członkowskich z wykorzystaniem kryterium rozwoju zrównoważonego jako głównego narzędzia oceny;
- ustanowienie nowych form finansowania głównych programów na rzecz transformacji;
- propagowanie wydajnej ekologicznie reformy fiskalnej;
- zniesienie szkodliwych subsydiów;
- rozpowszechnianie nowej strategii na rzecz innowacji uwzględniającej grupy zadaniowe dla potrzeb kluczowych transformacji;
- promowanie sprawdzonych rozwiązań w edukowaniu konsumentów i w działaniach wspólnotowych.

5.5. Jesteśmy przekonani, że gospodarki, które poczynią najszybsze postępy w kierunku wydajności ekologicznej, odniosą z tego największe korzyści zwiększając swą konkurencyjność, natomiast te, które pozostaną w tyle, znajdą się pod tym względem w niekorzystnej sytuacji. Dlatego apelujemy, aby cel przekształcenia gospodarki UE w jedną z najbardziej wydajnych

ekologicznie gospodarek na świecie znalazł się w centrum odnowionej strategii lizbońskiej na rzecz przyszłości gospodarki europejskiej oraz był uwzględniany we wszystkich wspólnotowych dziedzinach polityki i programach, zgodnie z zaleceniami niniejszej opinii.

Bruksela, 5 listopada 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI
